

Varga Krisztián

Karhatalmisták és footballhuligánok

Dokumentumok a szepetneki karhatalmi különítmény 1957-es fegyelmi anyagából

Az 1956-os forradalmi események vidéki történéseiről ma már számtalan dokumentum látott napvilágot. A megtorlásban résztvevő karhatalmisták és más rendszerhű elemek tevékenysége ez ideig nem került az érdeklődés homlokterébe. Az alábbi forrásközlés adalékuul szolgálhat a karhatalom vidéki (Zala megyei) ténykedéseéhez, tagjainak a kádári „rendteremtésben” játszott szerepéhez.

A társadalom mélyéről előretörő forradalmi mozgalmak 1956 októberének végére elérték az ország legkisebb településeit is, ahol a sajátos helyi viszonyoknak megfelelő öngazgató-önszerveződő politikai struktúra jött létre. A falvak jó részében november elején megalakult autonóm közigazgatói egységek mindenütt konszolidálták a forradalmi törekvéseket és felvették a kapcsolatot a nagyobb, járási, megyei forradalmi szervezetekkel. A településekről elmenekült vagy „háttérbeszorult” párt és állami vezetők azonban a november 4-i szovjet beavatkozás után fokozatosan „visszaszivárogtak”. Ez a falvak esetében némileg később következett be, mint a nagyvárosokban, mivel novemberben egyfajta kettős hatalom kialakulását figyelhetjük meg, ami a továbbélő forradalmi bizottságok befolyásában, valamint a „visszatérő” pártfunkcionáriusok leplezetlen arrogáns uralmi törekvéseiben nyilvánult meg. A községekben, falvakban megszerveződő régi-új hatalom reprezentánsai hatékony segítséget kaptak az MSZMP Ideiglenes Központi Bizottságának 1956. december 2-5-i ülésén¹ elfogadott, az októberi eseményeket egészében „ellenforradalomként” értékelő párthatározattól, mely minden „rendszerellenes” demonstrációt, sztrájkmozgalmat, vagy az Október szellemében létrehozott nemzeti, forradalmi és egyéb néphatalmi szerveződéseket elítélt. A kormány az újonnan felállított karhatalmi alakulatok segítségével kíméletlenül elfojtott minden ellenségesnek nyilvánított társadalmi megmozdulást.

Az 1956 novemberétől elsősorban a fővárosban létrehozott karhatalmi századok „rendteremtő” akciói a kádári pacifikáció fontos tényezőjévé váltak. A Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány alá tartozó karhatalmi alakulatok fokozatosan átvették a megszálló szovjet hadseregtől a rendfenntartó feladatokat, majd a kizárólagos fegyveres erő birtokában megkezdték a fegyveres felkelésben résztvevő forradalmárok „begyűjtését”. Decembertől a megyeszékhelyeken valamint a nagyobb városokban is felállították a különböző (honvéd, belügyi, „munkás-aktivista”) fegyveres karhatalmi egységeket, melyek a dezorganizálódott rendőri és honvédségi állomány szerepét próbálták átvenni. Kádárék igyekeztek a látszatát is kerülni, hogy a karhatalom felállításával saját „párthadsereget” kívánnak létrehozni. Így a felvételnek egyáltalán nem volt kritériuma a párttagság, ami részint az MSZMP szervezésének kezdeti stádiumával és a párttagok alacsony számával volt magyarázható.

A kormány Budapesten a karhatalmi ezredek, a megyeszékhelyeken és a nagyobb városokban karhatalmi zászlóaljok, századok segítségével november-december folyamán mindenütt erőfölénybe került a munkástanácsok sztrájkmozgalmával szemben. A pártvezetés a karhatalmi különítmények hathatós támogatásával újra alávetette az „ellenőrizetlen” társadalmi népmozgalmakat a kormány akaratának, mely egyaránt érvényes volt a budapesti munkástanácsok szétverésére szintúgy, mint a legkisebb településen lévő forradalmi szervek ellehetetlenítésére.

Az eseményekre, főleg vidéken jellemző volt, hogy a pufajkásoknak nevezett karhatalmi osztagok a központi utasítások alapján végrehajtott akcióik közben túlkapásokat is elkövettek. A lakosság mindennapos megfélemlítése része volt a rendszer hatalmi technikáinak, mely hozzájárult a „rendteremtés” hatékony érvényesüléséhez.

1956 decemberében és 1957 januárjában Zala megyében is egymást érték az „ellenforradalmárokkal” szembeni intézkedések, házkutatások, melynek során a pufajkásokat a helyi lakossággal szembeni durva, kegyetlen viselkedés jellemezte. Gyülelész községben 1956. december 29-én indult tiltakozó menet a karhatalmi különítmények erőszak alkalmazásával számolták föl.² Ugyanitt, 1957. január 11-én a

keszthelyi és a zalaegerszegi karhatalmisták tömeges letartóztatások és különböző hatalmi túlkapások révén „simították” el a kialakult helyzetet.³ Mindezt tetézte, hogy a karhatalom személyi összetétele folytán igen heterogén csoportok gyülekezőhelyévé vált, ami a kisebb településeken még nagyobb visszatetszés keltett, mint a nagyvárosokban.

Ilyen volt például a rákosista rezsim alatt hatalmi pozícióban lévő vezető funkcionáriusokból rekrutálódott fegyveresek csoportja, amely december elején szerveződött meg. A közvélemény által csak „igazgatói különítménynek” nevezett bosszúszomjas karhatalmista alakulat tagjairól a nagykanizsai munkások nehezen hihették, hogy „azok, akik sokéves ténykedésükkel a munkásság ellenszenvét vívták ki, most – fegyverrel a kézben – hivatott védelmezői lesznek a munkáshatalomnak”.⁴

A karhatalomba novemberben és decemberben mindenkit felvettek, aki hajlandó volt tetteivel bizonyítani a rendszer iránti hűségét, kiváltképp, ha osztályszempontból, illetve a politikai múltja miatt megbízhatónak minősült. A karhatalmisták között jellemző csoportot alkottak, a már jelzett vezető funkcionáriusok mellett, a volt ÁVH munkatársai, egyes fegyveres testületek (rendőrség, honvédség) tagjai, az 1919-es vöröskatonák, a „spanyolok”, egykori görög és jugoszláv partizánok, illetve a rendszerhez feltétlenül hű pártmunkások.⁵

Minderre a kormány is épített, azonban az említett csoportok – figyelembe véve, hogy országosan is igen csekély, mindössze néhány ezer fős létszámmal bírtak – abszolút megbízhatósága nem mindig érvényesült. Voltak olyanok, akik korábban a forradalomhoz csatlakoztak (pl. jugoszlávok, görögök, de a fegyveres testületek tagjai közül, sőt ÁVH-részeről is!), azonban a kormány mindenkit igyekezett a karhatalomnak megnyerni, aki feltétlen hűséget fogadott. A párt karhatalommal kapcsolatos „személyügyi politikája” nagyban elősegítette, hogy az „osztályszempontok” és a „politikai megbízhatóság” érvényesítése a valóságban a köztörvényes bűnözők és egyéb antiszociális elemek felvételét is jelentse.

A magát munkás-paraszt kormánynak nevező szervnek egészen 1957. március végéig szüksége volt a karhatalmi egységekre, ugyanis a Márciusban Újra Kezdjük (MUK) „mozgalom” fokozott éberségre ösztökélte a pártvezetést. A MUK után a pártvezetés központi és helyi szinten is megnyugodhatott. Hatalmát nem fenyegette többé komoly veszély, ezért a karhatalmi alakulatok további tevékenysége is átértékelődött. A karhatalmisták agresszív, olykor garázda magatartása a helyi pártvezetésnek és formailag a karhatalom vezetését ellátó rendőri szervek parancsnokainak is kellemetlenséget okozott. A lakossági panaszok, a „becsületes dolgozók körében tapasztalható” félelem egyes karhatalmisták túlkapásai részéről óvatosságra intették a párt- és rendőri vezetőket, hogy a kádári konszolidáció folyamatában ezek a korántsem egyedi esetek, újabb elégedetlenségi és tiltakozó hullámot indíthatnak el a már „megbékélt” lakosság között.⁶

A forradalom és a megtorlás hasonlóan zajlott le Zala megyében is. A megyeszékhely Zalaegerszeg és a tradicionális dél-zalai központ Nagykanizsa forradalmárai, majd munkástanácsai a környező településekre is nagy hatást gyakoroltak. A Nagykanizsai Járáshoz tartozó Szepetnek község egyike volt azon településeknek, ahol vérontásra, erőszakos cselekményre október-november folyamán nem került sor.⁷ A helyzet december elejétől változott meg, mikor a korábban Zalaegerszegen létrehozott tiszti karhatalmi csoport⁸ a járási székhelyen és a községben is követőkre talált. A környező településeken is állandó razziázás, a „közrend és a közbiztonság” helyreállítását célzó műveletek vették kezdetüket, melyek célja a lakosság megfélemlítésén túl a régi-új vezetők hatalmának az erőfitogtatása is volt.

Szepetneken megfigyelhető volt az a jelenség, ami különösen a kistelepüléseken, falvakban, kisebb lélekszámú községekben volt szembetűnő, hogy néhány „nagyhangú” karhatalmista parancsnok szinte korlátlan hatalommal bír a település lakossága felett. A karhatalomba beállt helyi „nehéz fiúk” mindazonáltal beilleszkedhettek az adott közösség társadalmi életébe, ha létezett olyan esemény, ami „érdekközösséget” teremtett a lakosság különböző csoportjaival. A korszakban nagy népszerűségnek örvendő labdarúgás hétről-hétre létrehozta azt a „társasági” eseményt, mely lokális szinten is képes volt „tömegeket” vonzani. A helyi (megyei, járási) futballmérkőzések egy adott pillanatban azonosságot teremtettek, az elnyomó rendszer képviselői (karhatalmisták) és

a legyőzött lakosság között, fordulónként megteremtve ezáltal azt az „akcióegységet”, mely a környező települések rivális labdarúgó csapatai és azok drukkerei ellen irányult. A korábban alkalmazott „hatósági erőszak” áttevődött a futballra és sajátos jelentést kapott a szepetniekiek életében kiemelt szerepet játszó járási labdarúgó bajnokság összecsapásain. A labdarúgás és a politika, valamint az erőszakos cselekmények közötti kapcsolatra volt példa az alábbi eset.

Szepetnek községben 1957. április 14-én délután két tucat szurkoló gyülekezett, hogy elkísérje csapatát a járási futball bajnokság soron következő mérkőzésére Gelsére. Velük tartott a szabadnapos Ma. Gy.⁹ honvéd százados, a helyi karhatalmi osztag parancsnoka és beosztottja F. S. tartalékos alhadnagy, akik a közúti ellenőrzések során – nem hivatalosan – a csapat biztosításáért voltak felelősek. A 15 órakor Gelsén kezdődő focimeccs a 37. percben félbeszakadt, mivel a pályán lévő játékosok között verekedés tört ki, amihez a szurkolók is csatlakoztak. A tömegverekedés közben Ma. Gy. és F. S. is a pályára szaladtak és több nézőt megvertek, valamint a mérkőzésvezető bírót is megfenyegették.

Az általános zűrzavar közepette Ma. Gy. még az intézkedő rendőrzárórt is többször megfenyegette, majd egy helyi fiatalembert, aki rá dehonesztáló megjegyzést tett, a szepetniekiek „kíséretében” súlyosan bántalmazott. Az esetet figyelemmel kísérő, a szomszédos MÁV állomáson lévő forgalmi tisztet Ma. Gy. szintén megfenyegette. A nézeteltérés közben a karhatalmista százados a szolgálattelvő vasutasnak leütötte a sapkáját és megtaposta a Kossuth-címeres jelvényét. (A Kossuth-címer 1957 májusáig a Magyar Népköztársaság hivatalos címere volt.)

A gelsei „balhé” után a szepetnieki csapat továbbindult Pölöskefőre, ahol aznap szintén focimeccset rendeztek. A pölöskefői földművelő szövetkezet italboltjában addigra már teljesen lerészegedett állapotba került a szabadnapos Mu. S. rendőr őrmester, a gelsei rendőrőrs beosztottja. A Pölöskefőre megérkező szepetnieki szurkolótábor „kemény magjának” első útja, élén az ugyancsak erősen ittas F. S. alhadnaggal ugyanebbe az italboltba vezetett. Mu. S. és F. S. az italozás közben összeszólalkoztak, aminek eredménye az lett, hogy a gelsei őrmester fegyvert rántott szepetnieki kollégájára. A „józanabb” F. S. azonban kiütötte Mu. S. kezéből a fegyvert, majd többször megütötte és megrugdosta. A kocsmában tartózkodó civilek végignézték, ahogy a „látogató” agyba-főbe veri a rendőrség egyenruhájában „feszítő” területfelelősét, sőt egyesek helyeselték az őrmester bántalmazását is.

Kis idő múlva F. S. karhatalmista alhadnagy feltette a szepetniekiek kocsijára a sérült őrmestert, hogy az útjukba eső gelsei rendőrőrsre szállítsák. Az őrmester azonban többször le akart szállni a teherautóról, ebben viszont mind F. S., mind a társaságukban lévő szepetnieki szurkolók erőszakkal megakadályozták, többször megütötték. A gelsei rendőrőrsön F. S. és Ma. Gy. bekísérték a sérült Mu. S. őrmestert, miközben a szepetnieki vezérszurkoló szerepében tetszelgő honvéd százados szétzavarta az épülettel szembeni mozinál ácsorgó tömeget. A rendőrőrs épületében Mu. S. újra nekitámadt a karhatalmista alhadnagnak. A verekedést csak az őrs parancsnok-helyettese tudta megakadályozni, aki értesítette a járási rendőri szervet.

Az ügyben felvett tanúkihallgatási jegyzőkönyvek homlokegyenest ellentmondanak egymásnak. A verekedésekben aktívan résztvevő Ma. Gy. és F. S. igyekeztek saját szerepüknek a törvényesség látszatát biztosítani, míg a részeg rendőr őrmester, Mu. S. jelentésében a Köztársaság téri „ellenforradalmi vérengzést” vizionálta.

A központi vizsgálat során fény derült a nagykanizsai járási karhatalmi szakasz fegyelmi helyzetére, a lakossággal szembeni sorozatos durva és kegyetlen fellépésére, a karhatalmisták garázda jellegű viselkedésére, valamint az ittas állapotban elkövetett szolgálati hatalommal való visszaélésekre. Ezek a jelenségek a megyei karhatalom felállítása (1956. december) óta visszatérőnek számítottak, de a politikai helyzet csak március 15-e után tette lehetővé a szepetniekihez hasonló esetek „komplex” kivizsgálását, a „kihágások” felderítését.¹⁰

A Zala Megyei Rendőr-főkapitányság által lefolytatott vizsgálata alapján Ma. Gy. honvéd századost és F. S. tartalékos honvéd alhadnagyot a megyei karhatalom kötelékéből fegyelmi úton szerződésbontással, azonnali hatállyal elbocsátották. Harmadik „társukat” Mu. S. rendőr őrmestert nem fegyelmi úton, szintén elbocsátották a

rendőrségtől. A munkáltatói jogokat gyakorló megyei rendőrfőkapitány határozatát az MSZMP Nagykanizsai Városi Intézőbizottságának elnöke is jóváhagyta.

Fordulatot jelentett az ügyben, hogy Ma. Gy. nem nyugodott bele elbocsátásába, ezért 1957 júniusában Budapestre utazott az ORFK Karhatalmi Parancsnokságához. A központban Ma. Gy. személyesen kieszközölte, hogy őt és társát, F. S. alhadnagyot ne bocsássák el a karhatalomból. A belügyminiszter-helyettesi parancs értelmében Ma. Gy. és F. S. karhatalmi tiszteket megerősítették beosztásukban, sőt rendőr századossá és rendőr alhadnaggyá nevezik ki őket, és ennek elfogadására kötelezték a Zala Megyei Rendőr-főkapitányság vezetőjét is.

Két nappal az utasítás után 1957. június 14-én Gázsó Sándor rendőr alezredes megyei rendőrfőkapitány felterjesztéssel élt a Belügyminisztérium Személyzeti Főosztályához, melyben – némileg visszakozva – kompromisszumos álláspontra helyezkedett a karhatalmista tisztek ügyében. Tudomásul vette az ORFK Karhatalmi Parancsnokságának utasítását, de kérte, hogy nevezett személyeket más megye területén helyezték újra szolgálatba.

Az iratok között az ügy további kimenetelének nincs nyoma. Megjegyzendő viszont, hogy 1960-ban keletkezett ügynöki jelentések beszámolnak azokról a helyi „hírekről”, melyek szerint Ma. Gy. volt szepetneki karhatalmista parancsnok több „volt nyilas ellenforradalmárral” tartott fenn kapcsolatot, és emiatt „funkciójából el is mozdították.” A jelentések kitérnek továbbá arra is, hogy ezek a személyek (mármint a volt nyilasok) a volt parancsnok „cimborái” voltak, ezért Ma. Gy. több személyt a községben összeveretett, akik ellenségei voltak az említett „nyilasoknak”.¹¹ Az ügynök a helyi szóbeszéd, pletykák alapján írta le jelentéseit, így az esetek konkrét valóságtartalmáról nem lehetünk meggyőződve. Az ügynöki jelentések azonban alátámasztják azt, hogy Ma. Gy. 1960-ban már biztosan nem lehetett a szepetneki karhatalom parancsnoka.

Dokumentumok

1. A gelsei állomásfőnökség eseménykönyvi jelentése, 1957. április 15.

Állomásfőnökségnek

Gelse:

Eseménykönyvi jelentés

1957. április hó 14-én Gelse állomáson teljesítettem forgalmi szolgálatot. A 1484. számú gépvonatot 15 óra 37 perckor hallaszottam [sic!] át a második vágányra. A mozdony az állomás felvételi épületéhez közeledett és a téren álltam mikor az állomással szemben lévő labdarugó pályáról, ahol mérkőzés volt egy lódenkabátos férfi és kettő kerékpáros férfi haladt át. A kijárat kapunál voltak, amikor egy (tüzér) százados kiáltott rájuk, hogy „ember maga ott álljon meg!” Közben a mozdony az állomáson áthaladt és futó lépésben a százados és egy katona szaladt a lódenkabátos férfi felé, aki a kijáratnál megállt. A százados és a katona neki esett és alaposan fejbe verték a lódenkabátos embert. Közben a tömeg rohant át a vágányokon kiabálva, hogy ne bántás az embert. A tömeg felé azt mondtam, hogy emberek minek veszekednek. Ha valaki bűnös jelentsék be a rendőrségnek. Utána bejöttem a forgalmi irodába, visszajelenttem az elhaladó vonatot, bemondtam az áthaladási időt Újudvarnak. Ekkor rontott be a tüzer százados a forgalmi irodába. Elém állva kérdezi tőlem, hogy én vagyok-e a főnök. Mondom neki, hogy a főnök elvtárs a lakáson odabenn van. Erre a fejemen lévő vörös szolgálati sapkámról letépte a Kossuth címert összetaposta és azt mondta, hogy miért bántja a magyar embereket. Mit szólna hozzá, ha feldobatom a kocsinkra és elvinném Kanizsára. Én azt a kijelentést tettem, hogy semmiféle lázadó beszédet nem tettem senki felé, szolgálatomat végzem és nincs joga elvitetni. Erre nagy hangon mondta, hogy majd lesz gondja rám és elvitet. Utána elment. Az esetet nagyon sokan látták, részben utazók, részben a falusi lakosság közül.

Kérem az ügy igazságos kivizsgálását.

1957. április 15.

Vári Kovács József
MÁV ellenőr
forgalmi szolgálattevő

Másolat hiteles:
Zalaegerszeg, 1957. április 23.

Német Éva ri. II. o. sgt.

[ÁBTL 3.1.9. V-175129. Egykorú másolat Német Éva aláírásával.]

2. M. Gy. tanúkihallgatási jegyzőkönyve, 1957. április 15.

BM Zala megyei Rendőr-főkapitányság

Tanúkihallgatási jegyzőkönyv

Készült 1957. április hó 15. napján a Nagykanizsai Kapitányságon.

A tanú (neve, szül. éve és helye, foglalkozása lakása): Ma. G. [...] ¹² karh. Szepetnek.

A gyanúsítotthoz, valamint az ügyben egyébként érdekelthez fűződő viszonya: érdektelen.

Az eljárás tárgyául szolgáló bűncselekmény következtében kárt szenvedett-e? nem.

(A tanúkihallgatásnál figyelemmel kell lenni a BP. 55. és 56. §-aira. A BP. 57. §-ában foglaltakra figyelmeztetni kell a tanút, és mind a figyelmeztetést, mind a tanúnak idevonatkozóan tett nyilatkozatát be kell jegyezni.)

A tanú - törvényes jogaira, valamint a hamis tanúzás következményeire való figyelmeztetés után - vallomást az alábbiakban adja elő:

Előadni kívánom, hogy 1957. április 13-án szabadnapon voltam Szepetnek községben a családomnál, mely alkalommal a szepetneki állami gazdaság igazgatója, név szerint Bokk János közölte velem, hogy a szepetneki sport bizottság elkérte tőle a tehergépkocsit, melyet oda is adott abból a célból, hogy a szepetneki futballistákat elszállítsák Gelsére 14-én délutáni órákban mérkőzésre. Ez alkalommal megkért arra az állami gazdaság igazgatója, hogy amennyiben módomban áll, úgy a kocsira kísérőnek adjak ki karhatalmistákat. Tekintve, hogy éppen szabadnapos voltam felajánlottam, hogy én elmegyek, illetve részt veszek a mérkőzésen is.

A fent említett napon kb. 13 órakor indultunk Szepetnek községből tehergépkocsival, melyen rajtam kívül kb. 24. szepetneki fiatal ment a mérkőzésre. A mérkőzés a gelsei futballbányán 15 órakor kezdődött. Megítélésem szerint a mérkőzésen kb. 250 fő vehetett részt. Én a pályának a közepe fele álltam, mikor az első félidő 30 percében, arra lettem figyelmes, hogy a tőlem jobbra eső kapusaroknál, kb. 30-40 főből álló tömeg gyűlt össze és verekedtek. Erre én is odaszaladtam, ahol verekedtek és azt láttam, illetve már hallottam másoktól, hogy a játékosok vesztek össze a játék közben elkövetett szabálytalanság miatt, ahonnan a bíró már el is szalad, állítólag az öltözőbe. Miután tudomást szereztem a fentiekről az ott lévő tömeget felszólítottam, hogy hagyják el a helyiséget és azonnal menjenek haza. A szepetnekieket felkértem, hogy azonnal üljenek kocsira.

Tőlem távolabb a tömegből egy általam ismeretlen személy rám mutatva azt kiabálta, hogy „Ki az a piszkos kozák?” Erre én a tömegből szaladtam az említett személy felé, aki megfutamodott előttem, azonban mikor rákiáltottam megállt és én minden további nélkül adtam neki két pofont. Erre beismerte a fenti kijelentését. Hogy az általam ismeretlen személy által a fenti kijelentés rám vonatkozólag elhangzott, ezt bizonyítani tudja Mór Béla, F. S. Szabó Ernő, Vukics Ferenc szepetneki lakosok, akik ugyancsak hallották a fenti kijelentést.

Megemlíteni kívánom, hogy a helyszínen lévő rendőrök is tevékenyen közreműködtek abban, hogy pályáról a tömeget szétoszlattuk és ezáltal véget vessünk a verekedéseknek. Ez sikerült is pár percen belül. Utána, minthogy már fentebb említettem, a szepetniekikkel gépkocsira ültünk és Horváth nevű tanító ugyancsak szepetneki lakos megkért, illetve a csapat többi tagjai is arra kértek, hogy hazafelé Pölöskefőn nézzük meg a Sormás és a Pölöskefő csapatok mérkőzését, ahová el is mentünk.

Amikor Pölöskefőre értünk az idő lehetett kb. 16 óra 30 perc éppen akkor volt az első félidő utáni szünet. A gépkocsiról leszállva valamennyien a pályán szétoszolva vártuk a mérkőzés továbbfolytatását. Én közben bementem az italboltba, ahol láttam, hogy bent van Mu. S. nevezetű rendőr őrmester a gelsei rendőrőrs beosztottja szolgálaton kívül, egyenruhában. Nevezett bár ittas állapotban volt akkor is, de udvariasan engem köszöntött. Kérdeztem tőle, hogy milyen célból jár itt, mire ő közölte, hogy szabadnapra megy haza a családjához Erre én kértem két korsó sört, az egyiket a saját részemre, míg a másikat a velem ott lévő Horváth György szepetneki lakos, tanító részére. Mu. elvtárs minden szó nélkül az általam kikért kettő korsó sör közül az egyik korsót elvette és megitta. Megemlíteni kívánom, hogy mielőtt még nevezett az általam kikért sört megitta volna, kért engem arra, hogy fizessek neki egy korsó sört, mire én azt válaszoltam, hogy amit már eddig megivott az elég, menjen szépen haza, sőt felajánlottam azt is, hogy azzal a tehergépkocsival, amellyel mi jöttünk a kerékpárjával együtt visszavisszük az őrsre. Nevezett a beszélgetés után vette el az egyik korsó sört. Közben azt a választ adta, hogy ő nem megy vissza az őrsre, hanem haza akar menni. Ezek után még kértem egy korsó sört az említett tanító részére is.

Miután Mu. elvtárs a korsó sört elfogyasztotta engem kikísért az udvarra és elkezdett hangosan beszélni, majd a következőket mondta nekem: „Ma. elvtárs, most ha hazamegyek Pozvéget agyonlövöm, mert ment fel a Belügybe, hogy mi megvertük.” Én erre figyelmeztettem, hogy csendes legyen ez nem a vendéglőbe való beszéd, fogtam magam és otthagytam.

Tehát, amint említettem az italbolt udvarán Mu. elvtársat a figyelmeztetés után otthagytam és elment a futballmérkőzésre. Ott voltam végig. Miután véget ért a mérkőzés, a tömeg és ezzel együtt mink is az italbolt felé tartottunk. Közben felhívtam a figyelmét F. S. karhatalmista elvtársnak, aki ugyancsak egész nap velem volt, hogy az italboltnál tartózkodik egy ittas rendőr, akinek nem kell szólni egy szót sem, nehogy kellemetlenség származzék belőle. Céloom az volt, hogy majd amikor indulunk hazafelé bevisszük az őrsre.

Megemlíteni kívánom még, hogy mielőtt az italbolt udvaráról eltávoztam volna a mérkőzés színhelyére, Mu. elvtárs is kerékpárral el akart indulni, azonban a kerékpárról leesett és utána a kerékpárt a kerítéshez vágta és azt mondta, hogy most már nem megy haza. Majd utána visszament az italboltba. Az italbolt vezetője, (Pölöskefő) akit név szerint nem ismerek kért engem arra, hogy nevezettet vigyük el, mert már eddig is igen sok botránnyt okozott.

A mérkőzés után én elmentem a faluba meglátogatni az ismerőseimet, azonban időközben kb. 20 perccel a mérkőzés befejezése után kiszaladt két általam ismeretlen pölöskefői gyerek, hogy menjek azonnal a kocsmához, mert a rendőr lövöldözni akar, akitől már a fegyvert elvették és felültették a kocsira. Én azonnal szaladva menetem a kocsihoz, ahol valóban azt láttam, hogy mindenki a szepetniekiek közül a kocsin ült és közöttük a rendőr is. Ezután elindultunk vissza Gelse felé az őrsre érve a Mu. elvtárs pisztolyát leadtam az őrsparancsnok-helyettesének, Mu. elvtársat én és F. elvtárs kísértük be, ahol ott volt Szabó r. törm. elvtárs is. M. elvtárs ekkor magából kikelve F.

elvtársnak belemarkolt a hajába jellemtelen szavakkal illetve. Erre a Szabó r. törm. elvtárs Mu. elvtársat megfogta és a szekrény mellé lökte.

Mink ezek után Gelsérről eltávozva hazatértünk Szepetnekre, ahova 19 óra 30 perckor értünk haza. A fenti üggyel kapcsolatban, ami Pölöskefőn történt, név szerint nem tudok megnevezni senkit, mert 250 fő vett részt a mérkőzésen, akik valamennyien látták Mu. elvtárs viselkedését. Még megemlíteni kívánom, hogy Mu. elvtárs az italboltban helyiségében összerókázta magát.

Ami a személyemet illeti, csak annyit, hogy az egész idő alatt józan voltam, mindössze 3 korsó sört fogyasztottam el.

Fenti üggyel kapcsolatban mást elmondani nem tudok és nem is kívánok. A felvett jegyzőkönyv az általam elmondottakat helyesen tartalmazza, melyet felolvasás után hh. aláírok.

Felvette:
Mátraházi József
r. hdgy.

jkv.
Német Éva
ri. II. o. sgt.

tanú:
Ma. Gy.
szds.

Szőke György
r. hdgy.

[ÁBTL 3. 1. 9. V-175129. Másodlat Ma. Gy. és Szőke György aláírásával.]

3. dokumentum: F. S. tanúkihallgatási jegyzőkönyve, 1957. április 15.

BM Zala megyei Rendőr-főkapitányság

Tanúkihallgatási jegyzőkönyv

Készült 1957. április hó 15. napján a Nagykanizsai Kapitányságon.

A tanú (neve, szül. éve és helye, foglalkozása lakása): F. S. [...] karhatalmista, Szepetnek.

A gyanúsítottához, valamint az ügyben egyébként érdekelthez fűződő viszonya: érdektelen.

Az eljárás tárgyául szolgáló bűncselekmény következtében kárt szenvedett-e? nem.

(A tanúkihallgatásnál figyelemmel kell lenni a BP. 55. és 56. §-aira. A BP. 57. §-ában foglaltakra figyelmeztetni kell a tanút, és mind a figyelmeztetést, mind a tanúnak idevonatkozóan tett nyilatkozatát be kell jegyezni.)

A tanú - törvényes jogaira, valamint a hamis tanúzás következményeire való figyelmeztetés után - vallomást az alábbiakban adja elő:

Előadni kívánom, hogy 1957. április 13-án szabadnapon voltam Szepetnek községben. A délutáni órákban felkerestem Ma. elvtársat lakásán. Ez alkalommal nekem megemlítette, hogy a szepetneki sport vezetőség 14-én a délutáni órákban Gelsén akar mérkőzni a gelsei csapattal. Közölte, hogy nehézségekbe ütközik a futballisták elszállítása, de az állami gazdaság igazgatója felajánlotta a gazdaság tehergépkocsiját. Jó lenne, ha én is elmennék a csapattal annál is inkább, mivel a tehergépkocsinak nincs személyszállítási engedélye, azonban mink is, mint karhatalmisták a kocsin megyünk, esetleg ha útközben valami igazoltatás történne a rendőrség részéről talán a jelenlétünkkel tudnánk segíteni.

A fentiek szerint tehát eljutottunk Gelsére, ahol részt vettünk a mérkőzésen. A mérkőzés első félidejében a futballisták között verekedés támadt a mérkőzés közben elkövetett szabálytalanságok miatt. Erre a tömeg kb. 50-60 főből álló, a kapunál összetömörülve duhajkodtak. Mire oda ért Ma. szds. elvtárs is, ahol én is ott voltam, illetve Ma. elvtárssal együtt voltunk. M. elvtárs a jelenlétüket utasította, hogy hagyják el

a helyiséget, a szepetnieket pedig felkérte – mivel a bíró már nem volt hajlandó a játékot továbbfolytatni – üljenek fel a gépkocsira és megyünk haza.

Tőlünk távolabbra a tömegből egy általunk ismeretlen gelsei személy azt kiáltotta, hogy „Ki az a piszkos kozák, mit kerestek itt?” Erre Ma. elvtárs ment az illető felé, aki azonban megfutamodott, de mivel M. elvtárs rákiáltott, meg is állt. Ma. elvtárs hozzáérve nevezettnek adott két hatalmas pofont és ezzel az ügyet be is fejezték.

Időközben arról is tudomást szereztünk, hogy Pölöskefőn mérkőzés van. Ekkor a futballistákkal Ma. elvtárs beleegyezésével abban állapodtunk meg, hogy elmegyünk és megnézzük a pölöskefői mérkőzést is. Így is történt. Elmentünk Pölöskefőre, ahol éppen az első félidő szünete tartott. A gépkocsiról leszálltunk és a nézőtömeg között elvegyültünk, helyesebben nem elvegyültünk, hanem a tömeg a pálya egyik oldalán, még mink pedig a pálya másik oldalán voltunk, külön a szepetnieki futballistákkal és drukkoltunk, hol az egyik, hol a másik félnek.

Játék közben Ma. elvtárs az egyik szepetnieki tanítóval elmentek a pölöskefői italboltba sört fogyasztani. Mielőtt azonban elindultak volna, Ma. elvtárs velem közölte, hogy hová mennek és engem kért arra, hogy addig legyek ott, míg ő nem jön vissza. Kb. 15 perc múlva Ma. elvtárs vissza is jött és közölte velem, hogy az italboltnál van egy részeg rendőr, azonban ha odamegyek, ne szóljak neki semmit, nehogy esetleg kellemetlenség származzék belőle.

Miután Ma. elvtárs visszajött és a fentieket közölte velem, tekintve, hogy mi is szomszások voltunk, az alábbi személyekkel elmentünk mink is az italboltba: Szabó Ernő, Vukics Ferenc, Sejjer Lajos szepetnieki lakosokkal. Az italboltnál olyan sokan voltak, hogy a kikért sört nem tudtuk elfogyasztani bent a helyiségben, hanem kimentünk a teraszra és a poharainkat egy üres hordóra tettük le, mink pedig a hordó körül ültünk, mivel széket vittünk oda. Közben odajött Mu. S. r. őrmester elvtárs eléggé ittas állapotban. Valamennyiünket „szerbusz” köszöntéssel illetett, bár nevezett ez idáig még soha nem láttam és minden további nélkül az előttünk lévő négy pohár sört egymás után megitta. Mink egy árva szót sem szóltunk nevezetthez, tekintve, hogy M. elvtárs erre a figyelmünket felhívta és nem akartunk kötözködni.

Tekintve, hogy Mu. elvtárs megitta mind a négy pohár sört, Sejje Lajos fogta az üres poharakat és ismét televette. Azonban az iménti jelenet ismét megisméltődött, tehát Mu. elvtárs mind a négy pohárral megitta. Tekintve, hogy a fenti eset már kétszer megisméltődött, harmadszor ugyancsak Vukics Ferenc televette a poharat sörrel, ekkor azonban már türelmetlenül közöltem Mu. elvtárssal, hogy abban az esetben, ha inni akar kérjen, és akkor fizetek amennyit kér, de ne zavarja a mi társaságunkat.

Mu. elvtárs mikor a fentieket vele közöltem, magából kikelve lefasisztázott engem, majd kiment az udvarra és elővette szolgálati pisztolyát, azzal a megjegyzéssel, hogy ma lelő minden fasisztát. Az ott lévők a helyszínről elszaladtak, én pedig hozzászaladtam és a kezéből kicsavartam a pisztolyt és adtam neki két pofont.

Mu. elvtárs miután fegyverét elvettem továbbra is kiabált, majd mérgében az italbolt udvarának a kerítésén átugrott, ahol a fejét eléggé jól megütötte. Ennek láttára utána mentem és közöltem vele, most már le van tartóztatva, jöjjön velem a gépkocsira. M. elvtárs minden testi kényszer nélkül velem jött. A kocsira felségítettük és utána én mellé ülve elmentünk a gelsei rendőrsre, ahol leszállítottunk, bekísértük, ahol jelen volt Szabó nevezetű törzsőrmester is.

Bent az őrs épületében Mu. őrmester elvtárs és Szabó törm. elvtárs Ma. elvtárs magatartásán elkezdtek vitatkozni, majd Mu. elvtárs belemarkolt a hajamba és megharapta az ujjamat. Ekkor Ma. százados elvtárs lépett közbe és választott széjjel annál is inkább, mivel a rendőrsön bent lévő 3 fő ugyancsak engem kezdtek el ütlegelni.

Miután bennünket szétválasztottak, Ma. százados elvtárssal együtt felszálltunk a gépkocsira és hazamentünk Szepetnek községbe.

Az italfogyasztás terén, ami a személyemet illeti, 14-én a délutáni órákban mindössze 2 pohár sört fogyasztottam el, amitől egyáltalán nem éreztem ittasnak magam, így tehát mondhatom, hogy a megtörtént eseménynek nem voltam előidézője, hiszen színjózannak éreztem magam. Utólagosan, bár most már késő, de bánom, hogy

orvossal magunkat nem vizsgáltuk meg, ami talán megnyugtatóbban bizonyítékul szolgálna a józanságra.

Fenti ügygel kapcsolatban mást elmondani nem tudok és nem is kívánok. A felvett jegyzőkönyv az általam elmondottakat helyesen tartalmazza, melyet felolvasás után hh. aláírok.

Felvette:
Mátraházi József
r. hdgy.

jkv.
Német Éva
ri. II. o. sgt.

tanú:
F. S.
karh.

Szőke György
r. hdgy.

[ÁBTL 3. 1. 9. V-175129. Másodlat F. S. és Mátraházi József aláírásával.]

4. M. S. rendőr őrmester jelentése, 1957. április 15.

BM Nagykanizsai Rendőrkapitánysága
Gelsei Központi tiszt rendőrőrs

Tárgy: Pölöskefő községben történt
rendőr elleni támadásról jelentés

Járási Rendőrkapitányságnak
Nagykanizsa

Jelentem, hogy 1957. évi április hó 13-án 19 órától 1957. évi április hó 14. 12 óráig szolgálatban voltam. Amikor szolgálatból bevonultam Szabó Antal r. törzsőrmester elvtárs közölte velem, hogy menjek haza, tekintettel arra, hogy 15-én tárgyalásra kell mennem a Nagykanizsai Városi Bíróságra és az őrsön jelentkezsek 16-án 8 órára. Elindultam hazafelé, közben Gecseg Sándor r. szakaszvezető és Kámán Gyula r. szakaszvezető elvtársakkal bementem a gelsei vendéglőbe és ott megittunk három nagyfröccsöt, melyet elvtársaimnak én fizettem. Utána ők bejöttek az őrsre én pedig elmentem hazafelé. Pölöskefő községben szintén betértem a helyi vendéglőbe és ott vettem egy kis pohár sört, melyet nem egyszerre ittam meg. Eközben láttam a kocsmahelyiségében F. karhatalmistát kb. 15-20 személlyel beszélgetni, de én erre egyáltalán nem lettem figyelmes. Általam ismeretlen személy odajött hozzám és súgta a fülemben, hogy őrmester elvtárs valami készül vigyázzon, pucoljon, ha lehetséges. Gyorsan megittam a söromet és indultam kifelé. Amikor kiléptem a kocsmaján után nyomon F. is kijött a fent említett személyekkel és elkiáltotta magát, hogy itt van nektek egy rendőr pribék, minden ami fáj nektek elintézhettek vele. Erre a kijelentésre kb. 300 fős tömeg nekem rontott Fazekassal az élen és ütlegelni kezdtek, közben kiabáltak, hogy megjött az idő, amikor le lehet számolni a pribékekkel. Amikor a földön eszméletlenül feküdtem F. lefegyverzett, utána mondta a tömegnek, hogy dobják fel a kocsi, mindenki intézhet vele, amit akar. A gépkocsi tudomásom szerint sormási sportolók és drukkerok voltak kb. 30-an. Annyira ütlegeltek, hogy eszméletemet veszítettem. Amikor újra magamhoz tértem láttam, hogy egy mellékutcában vagyunk Pölöskefőn. A tömeg kiabálta, hogy kivégezzük, fel kell akasztani, úgyis már megérett az akasztófára. Egy kötelet is hoztak magukkal. Amikor a gépkocsi megállt, F. leszállt és hangosan a tömegnek azt mondta, hogy most végezzenek vele. Egy ismeretlen személy a gépkocsi hátsó részéhez jött és azt mondta, szállj le pribék, most végzünk veled. Van valami kívánságod, elvigyünk Magyarországhelyre, hogy nézd meg utoljára a családot. Amikor láttam, hogy valóban nem viccelnek, ki akarnak végezni, mielőtt leszállítottak volna a kocsihoz, hangos kiáltással szóltam a tömegnek, hogy emberek mit akarnak, énnekem három családom van. Ekkor valaki azt kiáltotta, nem kell kivégezni meg kell fordulni és ütni tovább, úgyis kifingik hamarosan. Valaki megint felszólalt, hogy újra téphetjük a vörös csillagot. Ekkor F. azt mondta, azt nem szabad. Az általam ismeretlen személy azt

mondta, hogy neki jól van öregem, ahogy parancsolod mi azt csináljuk. A tömeg felőrlőngve azt kiabálta, hogy ki kell végezni, F. úr eleget szomorítottak minket ilyen pribékek, még a többi társát is jó volna elkapni. F. nagy megelepedéssel mondta nekik, várj öregem erre is eljön az idő. Utána a gépkocsi megfordult, ismét ütlegelni kezdtek: Te piszkos rendőr őrmester már nem vagy az, most letüntettük a világot, igen jól működtek a dolgok október 23. után a forradalomban, tudunk mindent. A tömeg felugrált a gépkocsira és ütlegelni kezdtek annyira, hogy elvesztettem az eszméletem. Szabó Antal r. törm. elvtárs feleségétől hallottam, hogy Gelsén a kocsmá előtt, mint egy kutyát úgy dobtak le a gépkocsiról. Azt, hogy az őrsre hogyan kerültem nem tudom, mert nem voltam eszméletemen.

Vér János r. tizedes elvtárs átkísért a gelsei orvoshoz, aki megvizsgált és nyolc napon túl gyógyuló sérülést állapított meg rajtam. Amikor magamhoz tértem akkor szereztem róla tudomást, hogy Gelse községben is több személyt megvertek és a szolgálatot teljesítő rendőr elvtársakat pribékeknek nevezték. Pölöskefő községben ittas állapotban lévő egyének Gelsén mérgeket nem tudták kitölteni, így én lettem az áldozat. A megjelent tömeg valósággal vandalista módra viselkedett velem szemben, emlékeztető a budapesti Köztársaság téri vérengzésre. Szégyen gyalázat, hogy fegyveres testület tagja követte el velem szemben a fenti dolgokat, aki a fentiek alapján a karhatalomba befurakodott ellenforradalmár. Felháborító részemre a cselekmény, mivel Pölöskefő községben én soha szolgálatban nem voltam, egy emberrel sem intézkedtem. A támadás a rendőrség ellen irányult, mivel én ott egyáltalán nem intézkedtem. Ha másik rendőr elvtárs lett volna ott, hasonlóan járt volna, mint én.

Gelse, 1957. április 15.

Mu. S. rendőr őrmester

[ÁBTL 3. 1. 9. V-175129. Másodlat M. S. aláírásával.]

5. A Zalai Megyei Rendőr-főkapitányság jelentése, 1957. április 18.

Zala Megyei Rendőr-főkapitányság
Zalaegerszeg

Szám:...../1957.

Tárgy: Ma. Gy. tart. honv. szds. karh.
beosztott és két társának ügye.

Jelentés
Zalaegerszeg, 1957. április 18.

A Zala Megyei Rendőr-főkapitányság Vezető elvtárstól kapott szóbeli utasításra, Ma. Gy. kh. beosztott és két társának ügyét kivizsgáltuk. A vizsgálat eredményéről jelentésünket az alábbiakban tesszük meg:

1. Ma. Gy. [...] tart. honvéd szds. a nagykanizsai karhatalmi szakasz 1. rajának parancsnoka, egyben szakaszparancsnok-helyettes, szepetneki lakos.

1956. december elseje óta teljesít karhatalmi szolgálatot. Az illetékesek egyöntetű megállapítása szerint, politikailag szilárd, elvhű, meggyőződéses kommunista. Az osztályellenséget gyűlöli. Az ellenforradalmárok elleni küzdelemben megállta a helyét.

Hibája, a részéről ismétlődően előforduló túlzott szeszital fogyasztás. Szolgálatban is több alkalommal fogyasztott szeszitalt. Túlkapásokra, gorombaságokra, hatalmi túltengésekre hajlamos. Intézkedései közben könnyen ragadtatja magát tettelegességekre. Emiatt a Nagykanizsai Járás területén – a becsületes dolgozók körében is – sokan félnék tőle.

2. F. S. [...] tart. honv. hdgy. Nagykanizsai karhatalmi szakasz beosztottja, szepetneki lakos.

1956. december 29. óta teljesít karhatalmi szolgálatot. Politikai szempontból M. Gy. elvtárshoz hasonló módon jellemezhető. Még fokozottabb mértékben hajlamos azonban ő is a túlzott italozásra és tettelegességekre.

3. Mu. S. [...] r. őrm. beosztott, a nagykanizsai járás gelsei r. őrséhez, mint területfelelős, magyarszerdahelyi lakos.

Politikai szempontból a fenti két elvtárshoz hasonlóan jellemezhető. Az ellenforradalom idején szilárdan megállta a helyét. Megtorpanás és félelem nélkül szállt szembe az ellenforradalmi elemekkel. Esetenként határozottan intézkedett.

Nevezett részéről is az tapasztalható, hogy időnként túlzott mértékben fogyaszt szeszesítalt és annak hatása alatt rendőrhöz nem méltó módon viselkedik. 1953-ban fegyelmi úton került a rendőrségtől elbocsátásra, italozásaiából adódó fegyelemsértései miatt. 1955. november 1-én – kérelmére – visszavették a testület kötelékébe.

A túloldalalon megnevezett elvtársak 1957. április 14-én (vasárnap) az alábbi magatartást tanúsították:

1957. április 14-én 13 órakor, Szepetnek község labdarúgó csapata a helybeli állami gazdaságtól kölcsönként tehergépkocsin, Gelse községbe indult, az ottani labdarúgó csapattal való mérkőzés céljából. A gépkocsinak személyszállítási engedélye nem volt.

A szepetneki sportkör vezetőségének kérésére, ugyanezzel a kocsival – mint kísérők – útbaindultak: Ma. Gy. és F. S. karhatalmi beosztottak is, akik ezen a napon engedélyezett eltávozáson voltak Szepetnek községben. Nevezetteket főleg azért hívták meg erre az útra, hogy az esetleges gépjármű ellenőrzéseknél, az út továbbfolytatása érdekében, segítséget nyújtsanak.

Nagykanizsa és Palin község közötti útszakaszon, a labdarúgókat szállító tehergépkocsi előtt 4 kerékpáros haladt az úton. Ezek közül az egyik személy szabálytalanul közlekedett, akadályozta a tehergépkocsit az előzésben.

Amikor a kerékpárosokat utolérték, a tehergépkocsival megálltak. Ekkor Ma. Gy. kiszállt a gépkocsiból, megállította a szabálytalanul közlekedő kerékpárost, azt rendreutasította és közben arcul ütötte. (24-25., 26-27. sz. jkv.) Ezután a gépjármű utasaival együtt tovább haladt Gelsére.

A gelsei labdarúgó mérkőzés 15 órakor vette kezdetét. A mérkőzés kb. az első félidő 37. percéig zavarás nélkül, sportszerűen folyt le.

A 37. percben a két csapat egy-egy játékosa a pályán összetűzött. Tettlegesen is bántalmazták egymást. A mérkőzést vezető bíró ezeket a játékosokat ki akarta állítani.

Ekkor a nézők egy része – köztük Ma. Gy. és F. S. kh. beosztottak is – a pályára nyomultak és ott általános zűrzavar támadt.

A szolgálatilag jelenlévő rendőrjárőr, továbbá a szolgálaton kívüli minőségben ott lévő néhány rendőr, a rendellenességet megszüntette, s a tömeg széteszlott. Eközben Ma. Gy. arcul ütötte Rádi Ferenc gelsei lakost, aki a nézők között volt. (29. sz. jkv.) Ezzel egyidejűleg a pályán tartózkodó személyek közül még többen, mások is szidalmazták, bántalmazták egymást. Ezek részleteit az események gyors lefolyása folytán – utólag tisztázni nem lehetett.

A történetek miatt, a mérkőzést vezető bíró lefújta a mérkőzést és visszavonult az öltözőbe. Ide hamarosan utánament Ma. Gy. és leigazoltatta a bírót, majd kérdőre vonta a mérkőzés leállítását miatt. A bíró: Székely József nagykanizsai lakos állítása szerint, őt M. Gy. két esetben a drasztikus „az isten bassza meg magát” szavakkal illette. (20. sz. jkv.)

Az előző bekezdésben leírtakat megelőzően, a mérkőzésen szolgálaton kívüli minőségében jelen volt, de szolgálatilag fellépő Gecseg Sándor r. szkv.-t Ma. Gy. megdorgálta és taknyos rendőrnek nevezte azért, mert Gecseg r. szkv. az egyik rendbontó személlyel szemben erőszakos kézzel tartott alkalmazott. (32. sz. jkv.)

Időközben Büki János szepetneki lakos – csapatának tartalék játékosa – közölte Ma. Gy.-vel, hogy egy zöld lódenkabátos fiatalember az előbb azt a megjegyzést tette Ma. Gy.-re, hogy „olyan, mint egy kozák.”

Emiatt Ma. Gy. megkereste és még a pálya közelében megtalálta a rá megjegyzést tevő személyt: Czuppon László gelsei lakost. Megállította Czuppon László, kérdőre vonta őt és tettleg bántalmazta. A bántalmazás következtében Czuppon László 8 napon belül gyógyuló sérüléseket szenvedett. (35. sorszám alatti orvosi látélet) Czuppon László sértett a felmerülő orvosi költségek mértékéig anyagi kártérítési igényt jelentett be. (13, 14, és 30. sz. jkv.)

Czuppon bántalmazását látta a közeli MÁV állomás épületénél tartózkodó Kovács József gelsei MÁV forgalmi tiszt is. Kovács helytelenítette Ma. Gy. eljárását. Emiatt Ma. Gy. bement a MÁV forgalmi irodába és Kovácsot is rendre utasította. Kovács állítása szerint, M. Gy. levette Kovács szolgálati sapkájáról a Kossuth-címeres jelvényt és rátaposott.

Ezek után a szepetneki csoport gépkocsiba ült és közös elhatározásuk alapján, Pölöskefőre mentek, egy másik labdarúgó mérkőzés megtekintésére.

Ebben az időpontban a pölöskefői Földm.Szöv. italboltjában tartózkodott a szabadnapos Mu. S. r. őrm. is, a gelsei rendőrőrs beosztottja. Nevezett nagyobb mennyiségű szeszesitalt fogyasztott és erősen ittas állapotba került.

A későbbiek során betért ebbe az italboltba F. S. kh. beosztott is. F. S. és Mu. S. között szóváltás támadt, ami tettelegesséig fajult. Ennek során F. S. tetteleg, durván bántalmazta a nála gyengébb fizikumú Mu. S. r. őrmestert, több polgári személy szemeláttára.

A vizsgálat során [sic!] egyesek látni vélték, hogy Mu. S. r. őrm. pisztolyát elővéve, fenyegető magatartást tanúsított és őt F. S. fegyverezte le. Ezt a körülményt azonban az ellentétes tanúvallomások alapján, kétséget kizáróan tisztázni nem lehetett.

Tény az, hogy Mu. S. r. őrm. ittas állapotban, feltűnést keltő, botránysos magatartást tanúsított. Ezt azonban más módon is könnyen meg lehetett volna szüntetni. Nem volt indokolt az a hosszantartó, durva bántalmazás, amiben F. S. részesítette Mu. S. r. őrmestert. A bántalmazások következtében Mu. S. r. őrmester 8 napon túl gyógyuló sérüléseket szenvedett. (36. sorsz. alatti orvosi látlelet.)

Mu. S. r. őrmester az őt ért ütések következtében orrvérzést kapott. Ekkor F. S. bevezette őt az italbolt helyiségébe, ahol megmosakodott. Ezt követően F. S. tehergépkocsira ültette Mu. S. r. őrmestert azért, hogy az útjukba eső gelsei rendőrőrsre szállítsák. Mu. S. r. őrmester a tehergépkocsiról többször le akart ugrani, de ebben őt F. S. megakadályozta és közben tovább ütlegelte. F. S. példáján felbuzdulva, Takács József pölöskefői lakos is megütötte Mu. S. r. őrmestert. (17. Sz. jkv.)

Ezután a szepetneki csoport Pölöskefőről is továbbindult Gelsére. Gelse községben Ma. Gy., F. S. és Mu. S. r. őrmester bementek a rendőrőrs épületébe. Ebben az időpontban az őrs épületével szemben lévő mozi helyisége előtt többen tartózkodtak. Ezeket a személyeket Ma. Gy. szétzavarta. (12., 32. sz. jkv.) A rendőrőrs helyiségében Mu. S. r. őrmester megtámadta F. S-t. Újabb dulakodás kezdődött közöttük. Ezt Szabó Antal r. törm. őrsparancsnok-helyettes szüntette meg. Ekkor az eseményekről távbeszélőn jelentést tettek a nagykanizsai járási rendőrkapitánysághoz, s onnan a megyei főkapitánysághoz és központi kivizsgálást kértek.

A lefolytatott vizsgálat adatai szerint, Ma. Gy. és F. S. karhatalmi beosztottak, alaposan gyanúsíthatók több rendbeli, folytatólagosan elkövetett szolgálati hatalommal való visszaélés büntetével.

Mu. S. r. őrmester általános hatályú parancsot (szolg. szab.) szeptelt meg akkor, amikor szolgálaton kívül lerészegedett és ezáltal bizonyos mértékig maga vált elindítóává a vele kapcsolatos későbbi eseményeknek. Ezen keresztül nagyobb számú polgári személyek előtt nagy mértékben rontotta a rendőrség tekintélyét.

A kivizsgálás során értesülések szerint, különösen Pölöskefő község lakossága, erősen megbotránkozott a karhatalmi és rendőri beosztottak viselkedésén és őket azok miatt elítélik.

A vizsgálat során megállapítást nyert, hogy a törvénytelen túlkapások megszüntetése tárgyában, a Belügyminiszter Elvtárs által kiadott f. évi 4. számú Parancsot – továbbá a Megyei Főkapitányság Vezetőjének e tárgyban kiadott f. évi 2. számú Parancsát, a nagykanizsai karhatalmi szakasznál is szabályszerűen kihirdették és azokról úgy Ma. Gy., mint F. S. tudomással bírtak.

Nevezettek a jelentésben leírt cselekményeiket, az említett parancsok ellenére elkövették.

Amikor a Főkapitányság Vezetője által elrendelt vizsgálat Ma. Gy. elvtársnak tudomására jutott, nevezett a nagykanizsai v. és j. kapitányság vezetőjének; Dér Ferenc r. szds. elvtársnak a jelenlétében azt a kijelentést tette, hogy „bassza meg a kurva anyját, aki a központi kivizsgálást kérte!”

A zalaegerszegi karhatalmi század személyi állományának fegyelmi helyzete általában kedvező, sőt dicséretre méltó. Ezzel szemben a nagykanizsai karhatalmi szakasz beosztottjai által elkövetett túlkapások és rendellenességek miatt az utóbbi időben is több esetben merültek fel kifogások.

A leírt körülmények megkívánják, hogy az 1957. április 14-i sorozatos cselekmények miatt felelős elvtársakat határozott és szigorú felelősségre vonásban részesítsék. Az általuk elkövetett cselekmények elegendő alapot szolgáltatnának esetleges katonai bűnvádi vagy súlyosabb mérvű fegyelmi felelősségre vonáshoz is.

Figyelembe véve azonban a szóban forgó három elvtárs osztályhelyzetét, elvűségüket, az ellenforradalmárok elleni harcban szerzett érdemeiket, ezeknek a szigorúbb felelősségre vonásoknak a mellőzését javasoljuk. Ugyanakkor azonban a forradalmi fegyelem megszilárdítására, továbbra a testületi és szolgálati érdekekre való tekintettel, mindhárom elvtárs rendőrségi szolgálati jogviszonyának megszüntetését és más munkaterületre való átsegítését javasoljuk.

Mu. S. r. őrmester esetében a jelenleg tanúsított magatartása, magába véve nem tenné feltétlenül szükségessé nevezett elbocsátását. Megítélésünk szerint azonban M. S. r. őrmester a túlzott italozására való közismert hajlamossága azt az állandó veszélyt hordozza magában, hogy előbb-utóbb olyan cselekmény elkövetésébe sodródhat, ami elkerülhetetlenné tenné az esetleges bűnvádi felelősségre vonást.

Javasoljuk ezért a szerződéses munkaviszonyban lévő Ma. Gy. és F. S. karhatalmi beosztottak szerződésének felbontását és ezzel egyidejűleg Mu. S. r. őrmesternek a testület kötelékéből nem fegyelmi úton történő elbocsátását. Ezzel a javaslatunkkal Dér Ferenc r. szds. elvtárs a nagykanizsai v. és j. rendőrkapitányság vezetője és Vukits László elvtárs az MSZMP Nagykanizsai Városi Intézőbizottságának elnöke is egyetértenek.

Az ügyben keletkezett összes iratokat mellékeljük.

Mátraházi József r. hdgy.
személyzeti tiszt
vizsgáló

Szász Pál r. szds.
Pol. Nyom. Oszt. Vez. h.
vizsgálatot ellenőrző

Szőke György r. hadnagy
Karhatalmi előadó
vizsgáló

Havassi László r. fhdgy.
titkárságvezető
vizsgálatot ellenőrző

[ÁBTL 3. 1. 9. V-175129. Másodlat Mátraházi József, Szász Pál, Szőke György és Havassi László aláírásával.]

6. Az ORFK Karhatalmi Parancsnokság átirata a Zala Megyei Rendőr-főkapitányság Vezetőjéhez, 1957. június 12.

Zala Megyei Rendőr-főkapitányság Vezetőjének!

Zalaegerszeg

Értesítem, a Rendőrfőkapitány Elvtársat, hogy Ma. Gy. r. szds. [...] és F. S. r. alhdgy. [...] 1957. április 17-én kelt 0576. sz. belügyminiszter-helyettesi parancsban rendőr századossá, illetve alhadnaggyá lettek kinevezve.

Továbbá értesítem, hogy 1957. május 18-án felterjesztett javaslatát, melyben 5 elvtárs kinevezésének hatálytalanítását kéri, ezek közül Ma. Gy. r. szds. F. S. r. alhdgy. kinevezésének hatálytalanításához az Országos Karhatalmi Parancsnokság Vezetője nem járul hozzá. Így kérem úgy tekinteni, hogy Ma. és F. elvtársak a Zala megyei karhatalmi század állományában továbbra is kötelesek szolgálatot teljesíteni.

Budapest, 1957. június 12.

Prieszol Károly rny. alez. sk.

PH.

Másolat hiteles!
Zalaegerszeg, 1957. június 14-én.

Kovács Sándorné ri. I. o. sgt.

[ÁBTL 3. 1. 9. V-175129. Másolat Kovács Sándorné aláírásával. Mellette piros ceruzával a következő kézzel írt szöveg olvasható: "Június 22. Szűcs fhdgy. 17/2."]

7. A Zala Megyei Rendőr-főkapitányság átirata a BM Személyzeti Főosztály Fegyelmi Osztályának Vezetőjéhez, 1957. június 14.

Zala Megyei Rendőr-főkapitányság
Zalaegerszeg

Titkos!

Szám: 219-0233/1957.

Tárgy: Ma. Gy. r. szds. [...] és F. S. [...] karhatalmi beosztottak ügye.

Belügyminisztérium Személyzeti Főosztály Fegyelmi Osztályának Vezetőjének!
Budapest

Ma. Gy. r. szds. és két társának ügyében lefolytatott vizsgálat eredményéről, 1957. április 18-án kelt jelentés egy példányát mellékelten felterjesztem.

Jelentem, hogy a fenti időpontban Ma. Gy. és F. S. a zalaegerszegi karhatalmi század nagykanizsai szakaszának állományában szerződéses jogviszonyban teljesítettek szolgálatot. Az összefoglaló jelentésben foglaltak alapján nevezettek a szerződés felbontásával, a karhatalom állományából 1957. április 18-án elbocsátottam.

Ezt követően 1957. április 25. napján érkezett meg a Zala Megyei Rendőr-főkapitánysághoz a Belügyminiszter-helyettes Elvtárs 1957. április 17-én kelt 00576. sz. parancsa a személyi állományra vonatkozólag, mellyel a Belügyminiszter-helyettes Elvtárs Ma. Gy. elvtársat r. századossá, F. S. elvtársat r. alhadnaggyá kinevezte. A kinevezések hatálytalanítása iránt 1957. május 18-án kelt 209/24-E/1957. számú jelentésemben az ORFK Karhatalmi Parancsnoksághoz felterjesztéssel éltem.

Időközben Ma. Gy. elvtárs személyesen Budapestre utazott és az ORFK Karhatalmi Parancsnokságától a másolatban csatolt – 1957. június 12-én kelt – számnélküli átiratot hozta magával.

Fentiek alapján kérem az ügy felülbírálását és a Belügyminiszter-helyettes elvtárstól végleges döntés kieszközölését.

Jelentem, hogy az általam annak idején ebben az ügyben hozott döntés gondos mérlegelés és körütekintés alapján történt meg. Azzal az MSZMP Zala Megyei Intéző Bizottsága is egyetértett. Ennek végrehajtását testületi fegyelmi érdekek is indokolták, az elbocsátott elvtársak elhelyezkedésének legmesszebbmenő támogatása mellett.

Megítélésem szerint az ORFK Karhatalmi Parancsnoksága által az ügyben elfoglalt álláspontja és hozott döntése hátrányosan befolyásolja főkapitányság vezetői minőségemben foganatosított fegyelmi intézkedésemet és az ezzel összefüggő parancsnoki tekintélyt. Ennek ellenére, utólag egyetértenék az említett elvtársak elbocsátásának hatálytalanításával és a karhatalom állományában való meghagyásukkal. Ebben az esetben azonban azt tartom célravezetőnek, ha nevezettek egyidejűleg más megye területére lennének áthelyezve. Az elbírálásnál kérem ezeket is figyelembe venni.

Ismételten jelentem, hogy – éppen az elvtársak osztályhelyzetére és érdemeire való tekintettel – az elbocsátásukkal kapcsolatos határozatom meghozatala számomra is rendkívül nehéz volt, azonban az összes körülmények mérlegelése után azt mégis

szükségesnek tartottam a Belügyminiszter Elvtárs f. évi. 4. számú Parancsában foglaltak figyelembevételével.

Zalaegerszeg, 1957. június 14.

Gaszó Sándor r. alezredes
megyei r. főkapitányság vezetője

Készült: 2 példányban.

Készítette: GS/Bné.

Melléklet: 4 lap.

[ÁBTL 3. 1. 9. V-175129. Másodlat Gaszó Sándor aláírásával.]

¹ Az MSZMP Ideiglenes Központi Bizottságának 1956. december 5-i ülésén határozat született az októberi események „ellenforradalmivá” való minősítéséről. Lásd: *A Magyar Szocialista Munkáspárt ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei I. kötet 1956. november 11–1957. január 14.* Szerk. Némethné Vágyi Karola és Sipos Levente. Budapest, Intera Rt. 1993. 237–247.

² Kahler Frigyes–M. Kiss Sándor: *Mától kezdve lövünk!* Budapest, Kairosz Kiadó, 2003. 164.

³ Uo.

⁴ A Zalai Hírlap tudósítása a karhatalomról, 1956. december 20. In: *'56. Zalában a forradalom eseményeinek Zala megyei dokumentumai 1956-1958.* Szerk. Csomor Erzsébet, Kapiller Imre. Zalaegerszeg, Zala Megyei Levéltár, 1996. 404.

⁵ A karhatalmisták személyi összetételéről: *Pufajkások.* Összeállította: Aggod József. Budapest, BM Könyvkiadó, 1986. 12–17.

⁶ A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 4. számú parancsa egyes karhatalmi egységeknél meglévő durvaságok megszüntetéséről, 1957. március hó 28. *Az érvényes miniszteri, miniszterhelyettesi parancsok, utasítások, közös utasítások gyűjteménye 1957.* Budapest, Belügyminisztérium, 1959. 3–4. A parancs megemlíti néhány esetet, ahol a karhatalmisták – még március előtt – brutális kegyetlenséggel bántak el az intézkedésük alá vont személyekkel. A parancs rendelkezik továbbá arról, hogy a „szolgálat alatti szeszital fogyasztását” megtiltja és a parancs megszegőit súlyos fegyelmi büntetéssel szankcionálja.

⁷ ÁBTL 3. 1. 9. V-150380/1. Összefoglaló jelentés a Zala megyei ellenforradalmárokról. 320.

⁸ Az Új Zala c. újság tudósítása a megalakult tiszti karhatalmi csoportról, 1956. december 1. In: *'56. Zalában,* i. m. 364.

⁹ Az ügy főszereplőinek a nevét monogrammal helyettesítettem.

¹⁰ A megyei karhatalmisták „túlkapásait” Gászó Sándor megyei rendőrfőkapitány beszámolója is megemlíti. „Karhatalmi egységeink beosztottjai szilárdan teljesítik kötelességeiket. Egyes intézkedéseik során azonban több esetben tapasztatunk túlkapásokat. Megtörtént, hogy egyes karhatalmi beosztottak, szolgálati hatalmukkal visszaélve, tetteleg súlyosan bántalmaztak olyan személyeket, akiknek elfogása, előállítása már megtörtént, tehát ártalmatlanná voltak téve... az ilyen esetekből a lakosság is értesülést szerez és nem kívánatos rokonszenvet válthat ki a bűnöző, vagy ellenséges elemek iránt.” Gászó Sándornak, a Zala megyei Rendőrkapitányság vezetőjének beszámolója a rendőrség munkájáról az MSZMP Zala megyei Ideiglenes Intézőbizottsága részére. Zalaegerszeg, 1957. március 20. In: *'56 Zalában,* i. m. 437–438.

¹¹ ÁBTL 3. 1. 2. M-16205/1. „Molnár Lajos” fn. ügynök. 149., 151. 153. 1960. december 5-i, 14-i és 19-i jelentések.

¹² A személyes adatok közlésétől eltekintek.